

## **Bibó István évnyitó beszéde**

### **Elhangzott 2006. augusztus 31-én**

Nagy szeretettel köszöntök mindenkit, külön és mégegyszer az új hetedikeseket, valamint érettségizett öregdiákjainkat, köztük a nagy létszámban megjelent 13/b. osztályt, és organistánkat, aki, ha jól számolom, a 15.a. osztályt képviseli.

Kedves szülők, kedves vendégek, tanárok, barátaink! És főleg kedves diákok!

Remélem, hogy a nyolcadikosoktól fölfelé emlékeztek, hogy júniusban, az évvárón a szülőföldhöz és a hazához való viszonyról próbáltam beszélni; arról a sokak szerint elavult, mások szerint gyakran kisajátított, nehezen meghatározható érzésről és magatartásról, amelyet - eléggé elkoptatott szóval - hazaszeretetnek szoktunk nevezni. Arról, hogy miből lesz, hogyan működik, miért fontos.

De van ennek a kérdésnek egy másik, szintén nem könnyű ága. Vajon van-e értelme a hazaszeretetre emlékeztetni ma, amikor a vízcsapból is Európa folyik; és lesz-e ennek az érzésnek értelme és ennek a fogalomnak tartalma akkor, amikor már úgy utazunk Európa bármely országába, mint régebben Baranyába vagy Debrecenbe; amikor úgy szállunk fel a vonatra vagy repülőre, mint azelőtt a villamosra? Mit szeressek Magyarországon, ha bármikor bárhol élhetek és dolgozhatok, és - legalábbis egyelőre - szinte akárhol az Unióban többet is kereshetek, mint Magyarországon? Lehet-e, illetve kell-e és érdemes-e európai polgárként bármelyik hazát szeretni?

Kell-e, érdemes-e, célszerű-e és egyáltalán lehet-e? Ezek nem azonos súlyú és nem azonos tartalmú kérdések. Vegyük sorra őket.

Kell-e szeretni a hazát? Nem *kell*. Nem kötelez rá senki és semmi, sem törvény, sem személy, sem közösség (legfeljebb elvárják). Isten törvénye csak arra kötelez, hogy szeresd az Urat és szeresd felebarátodat; a józanabb és tisztességesebb földi törvények pedig csak arra, hogy ne áruld el a hazádat (ha van), és ne zavarj mások hazaszeretét (mert az van, és egyelőre még sokáig lesz is); de nem mondják meg, hogy hol van a te hazád ezen a földön. Azt már neked kellene tudnod, pontosabban felismerned; kivételes és nem egyszerű esetben választanod.

Élhatsz tehát szülőföldeden hazaszeretet nélkül, és bejárhatod a világot és lakhatsz bárhol a Földön anélkül, hogy valahol igazán otthon lennél, mondhatod és gondolhatod, hogy neked egy hazád sincs és azt is, hogy több van, és ettől még nagyon rendes ember lehetsz; de szívedben és elmédben teljesen egészséges, *egész* ember, *egészen* ember nem lehetsz. Ebben az értelemben mondtam azt az évvárón, hogy ha valaki ki akar térni a haza valóságának tudomásulvétele elől, és sikerül az életéből kiiktatni ezt a viszonyt, az nem *egészséges*

dolog: nem haladás, nem fejlődés, nem eredmény, nem siker, hanem betegségtünet. Akik pedig magukat annyira hívőnek tartják, hogy azt mondják: az ő hazájuk a mennyekben van, azok gondolják meg: az

*egészen*

emberré lett Istennek is volt földi hazája, különben nem tudott volna sírni Jeruzsálem fölött.

Érdemes-e a hazát szeretni? Így feltéve, a kell-e és a lehet-e-től elkülönítve már látszik, hogy ez nem pontos kérdés. Érdekből, a következményekre tekintve szeretni nem lehet; ami érdekből, a következményekre tekintve történik, az sok minden lehet, de szeretet nem, akármi is a tárgya. Ha viszont úgy kérdezzük: érdemes-e szeretet nélkül élni, akkor könnyebb a válasz. Megerősítésül pedig elég, ha elolvassuk az első korinthusi levél 13. részét.

Lehet-e - ma, az integrációk korában - a hazát szeretni? Ez már csak azoknak a kérdése, akik felismerték, hogy nem tudnak - vagy eldöntötték, hogy nem akarnak - hazaszeretet nélkül élni. Az első két kérdést, azt hiszem, nem volt nehéz megválaszolni; de ez a harmadik az igazán fontos, amelyről gondolkodni és beszélni kell. Mostantól fogva tehát elsősorban azokról illetve azokhoz beszélünk, akikben tényleg megvan, akiknek igenis fontos a hazájuk szeretete, ezért tartanak az Európához való csatlakozástól; és ezért teszik fel aggódó kérdéseiket.

Nekik - de inkább így mondom: nekünk - észre kellene vennünk először is, hogy sem az Európához való csatlakozás iránti kritikátlan lelkesedésnek (mintha ezzel a problémáink minden további nélkül megoldódna), sem a bizonytalanságtól való félelemnek (mintha egy önmagába zárkózó országban könnyebben lehetne megoldani az emberek problémáit), sem az örökös sértettségnek (nehogy már azt mondják nekünk, hogy eddig nem voltunk európaiak) **nin cs semmi értelme**

. Ugyanis mindegyik magatartás csak a feladatai elől kitérő, a valóságos helyzettel számot nem vető, a kihívásokkal szemben megállni nem tudó vagy nem akaró, belsőleg bizonytalan ember terméketlen reakciója; mégpedig egy olyan helyzetre, amellyel mint elkerülhetetlennel igenis szembe kellene néznie, a benne rejlő kihívásokat vállalnia, és a belőle adódó feladatokat megoldania. Aggódni és félni Európától tehát csak arra jó, hogy elfedje előlünk, mint egy függöny, a valóságos feladatunkat.

Másodszor észre kellene venni, hogy ugyanúgy, ahogy saját életünkben közvetlen szülőföld-élményünk tudatosodott és kiterjedt Magyarországra, most sem történik egyéb, mint az, hogy hazaszeretetünk kitágul, "rátágul" Európára; tehát Európához a viszonyunk tulajdonképpen ugyanaz és ugyanúgy jön létre, mint a szülőföld szeretetéből kinövő, az ismeretek és tapasztalatok bővülésével kialakuló hazaszeretetünk. Semmi szokatlan, semmi ismeretlen, semmi rémületes nem történik ezáltal; s ahogy hazaszeretetünk nem akadályozza annak, hogy a budai hegyekhez vagy mint Petőfi az Alföldhez jobban kötődjünk, mint más tájakhoz, ugyanúgy nem lehet európai mivoltunk akadályozza annak, hogy Magyarország legyen a hazánk. Miért volnának ezek ellentétben egymással?

Szerintem tehát a valóságos kérdés nem az, hogy lehet-e, hanem az, *hogyan lehet* a hazát szeretni; és mit

*lehet tenni*

, hogy Magyarország a hazánk maradjon Európában?

Szerencsére a látszólagos dilemmát már előttünk megoldották Apáczai, Misztótfalusi, Sylvester János és társaik. És ma is azt lehet tenni, amit ők tettek: igenis "rátágulni" Európára; ha gyalog, lóháton, akkor úgy, ha repülőgépen, interneten, akkor úgy; és mindazt, amit ott összegyűjtöttek tudásban, ismeretben, szellemi tőkében, hazahozni Magyarországra gyalog, lóháton, repülön vagy interneten. Most is ez a feladat, és ti azért is tanultatok - ha tanultatok - és azért kell ezután is tanulnotok, hogy a mai körülmények közt is meglegyen a kapacitásotok erre a tágulásra.

(Zárójelben jegyzem meg: az élethosszig tartó tanulás fontosságát, amiről ma annyit beszélnek, ők már akkor felismerték és gyakorolták, amikor az még sem divatos jelszó, sem előírt követelmény nem volt, csupán a józan ész parancsa; és mint ilyent ajánlom figyelmetekbe most Nektek is.)

És végül: az összes feszültség és teher elhordozásához, ami ezzel a feladattal járt, az erőforrást is megtalálták, és vállalták is a maguk régies és szemérmes módján: ma így mondanánk: a hitből fakadó hazaszeretetet vállalták. Ez a hazaszeretet nem menekül el, amikor meg kell állnia ott, ahová az Úristen helyezte, és elmenni sem fél Európába, mert visszatérve

gazdagítani akarja hazáját - ahová az Úristen helyezte - Európa javaival. Hadd idézzem erről először Kecskeméti Végh Mihály reformátor zsoltáríró, aki ezt írja az 55. zsoltár magyarításában 1550 körül, amikor a törökök javában dúlták Magyarországot:

*„Hogyha énnékem szárnyam lett volna*

*Mint az galamb elröpültem volna;*

*Hogyha az Isten engedte volna,*

*Innét én régen elfutottam volna.”*

Misztótfalusi Kis Miklós pedig, a Hollandiában meggazdagodott magyar nyomdász így ír: *„Igyekezvén igyekeztem azon, hogy megfelelhessenek feltött szándékomnak, mely ez volt: ... hogy könyvekkel bővítssem e hazát, melyből lőn az, hogy ... pénzem maradván, egyéb könyvek vásárlására fordítottam. ... Igaz az, hogy a jóban való szíves szándékot és könyörgést soha Isten gyümölcs nélkül nem hagyja! Ily nagy csorbaságot látván azért nemzetemben, hogy a scholákban sok nyomorgásommal szerzett tudománykám is teljességgel rajtam ne vesszen...odahagyván én a zsíros koncot, jó reménség alatt hazajövék ... meggondolván én azt is, mivégre fogtam Isten előtt mindezekhez - t.i. hogy nemzetemnek használhatnék - és talám avégre adott Isten azokban olyan előmenetelt...”*

(Eddig az idézet. És itt zárójelben felhívom a figyelmeteket egy további kérdésre, amelyről legközelebb beszélhetnénk: belefér-e a szeretetbe a kritika? Milyen kritika és mennyi kritika fér el a szeretetben? Misztótfalusi Miklós *„nagy csorbaságot”* lát saját nemzetében &#8230;D

Nem elfutni - és visszatérni. S gazdagítani - nem magamat, hanem az enyéimet, a rám bízottakat, a szülőföldemet. A hitből fakadó hazaszeretet tartalma ennyi - de ez elég. És nagy előnye ennek a magatartásnak, hogy nem fér össze a nemzet fölötti folyamatos siránkozással, és nem fér össze a nemzet pogány istenítésével sem; viszont mindkettő értelmetlenségét nyilvánvalóvá teszi és nagyságrendekkel hasznosabb és termékenyebb azoknál. Aki így vállalja a feladatát, annak nem kell félnie - és hazáját sem kell féltetnie - Európától, mert nyugodtan szeretheti mind a kettőt. És én persze azt szeretném, ha az ilyen példaképek követői lennétek, és rájuk gondolnátok, ha elbizonytalanodtok abban, hogy most akkor mi is a helyzet a hazátokkal és Európával; és nem dőlnétek be azoknak, akik azt mondják, hogy választani kell a kettő között.

Iskolánk tizedik tanévét, a 2006/2007-es tanévet megnyitom.

\*\*\*

A tanév megnyitása mellett még egy feladatom van: szomorú feladat, mert el kell búcsúznunk három munkatársunktól, akik nagyon sokat tettek az iskoláért; és kedves feladat, mert számunkra kedves emberektől kell búcsúznunk. Ketten nyugdíjba mentek, a harmadik egy másik iskola igazgatója lett. Ketten az iskola alapítói közé tartoznak, és én magam sokkal korábbról ismerem őket; a harmadik az indulás utáni évben állt munkába nálunk, és néhány nap múlva már mindnyájan úgy éreztük, mintha évek óta közénk tartozna. Imre Lajosné Éva néniről, Lindner Gusztávné Klári néniről és Szûcs Ferencné Zsuzsa néniről van szó.

Imre Lajosné Éva (néni, mert elsősorban a diákokhoz szólok), most ment végleg (vagy véglegesnek tűnően) nyugdíjba, és ettől a tanévtől már nem tanít iskolánkban. Azt, hogy ezzel

mit veszítettünk, kollégái és azok a diákok tudják megmondani, akiket tanított. Nagyon fog hiányozni az iskolában, de továbbra is elnöke az alapító egyesületnek, és reméljük, még sokáig az is marad. Én személy szerint 38 éve ismerem és tizenhárom éve dolgozom együtt vele. Tudom, hogy sem nektek, sem tanáraitoknak nem mondom újat azzal, hogy kapcsolata mind a diákokkal, mind kollégáival mindig jó és harmonikus volt; szakmai tudásával és tapasztalatával mindenkinek mindenkor rendelkezésére állt; csöndes, szerény és megbízható személyisége, saját kényelmére nem tekintő tehervállalása támasz és példa; nemcsak volt, hanem lesz és marad is, nemcsak a fiatalabb kollégák számára. Mivel férjével együtt egy távol vidéki alkotóházban van, nem tud ma itt lenni. Szerénységét ismerve ezzel a távolléttel nekem könnyítette meg azt, hogy a háta mögött méltassam; a virágot pedig be fogjuk pótolni.

Petőfi írja Arany Jánosnak egyik levelében, hogy ő igazán nem szerény ember, de ha szembe dicsérik, úgy érzi magát, mintha rühes lenne és nem volna szabad vakaróznia. Ha Lindner Klári (néni) és Szûcs Zsuzsa (néni) elfogadják Petőfit példaképnek, akkor meg kell engednünk nekik, hogy a most következő mondatok alatt vakarózzanak.

Lindner tanárnőt ezen a nyáron egy másik iskola igazgatójául hívták meg, amire nagyon nehéz lett volna nemet mondania. Ez a meghívás igazolja azt is, amit ti mindnyájan tudtok, hogy iskolánknak egyik legjobb tanáráról van szó, és ezt szülők, diákok és kollégák is egyformán tanúsítják. Vele 16 éve dolgozom együtt, s tanúsíthatom, hogy nemcsak tanított nálunk, hanem sokat tett és komoly áldozatokat is hozott az iskoláért.

Talán emlékeztek rá, hogy Szûcs Zsuzsa néni tavaly, az évzárón Pro Schola díjat kapott (emlékeztetőül mondom csak, hogy ezt tanár nem kaphatja). Az akkori méltatásból idézek: *&quot;ot;hosszabb időn - nyolc éven - át*

*végzett közösségi munkájáért, erre állandóan kész magatartásáért, azaz életművéért*

*adjuk, ...továbbá munkája a*

*hûségnek, az önzetlenségnek és az áldozatvállalásnak*

*az elemeit nemcsak tartalmazza, hanem azokkal*

*elválaszthatatlanul összefonódva*

folyik a szemünk előtt. Sok jó gondolat származott tőle, amit az iskolában megvalósítottunk, például a Sylvester-év megrendezése és benne a bibliakiállítás. És mindig van jó szava - gyakran nevelő hatású korholása - a diákokhoz és a tanárokhoz is, amit mindig érdemes megszívlelni.&quot; - Eddig tart az idézet, és a jelenidőt benne múlt időbe kell tennünk mert ő is nyugdíjba megy, és ezután nem bennünket, hanem unokáit fogja nevelni. Tőlük nem irigyeljük őt, de nekünk nagyon fog hiányozni.

Mindháromukat szeretettel várjuk vissza mindig és bármikor az iskolában.